

Tartu 2024 Tartu Maailmaülikool

Triinu Laan

Tartu Maailmaülikooli projektijuht

TARTU ÜLIKOOL
eetikakeskus

- Toimub Lõuna-Eestis
- On osa Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 põhiprogrammist
- Ellujäämise Kunstid sündmustel
 - Aktiivsed kogukonnad ning teadlased
- Globaalsed probleemid lokaalselt ja vastupidi

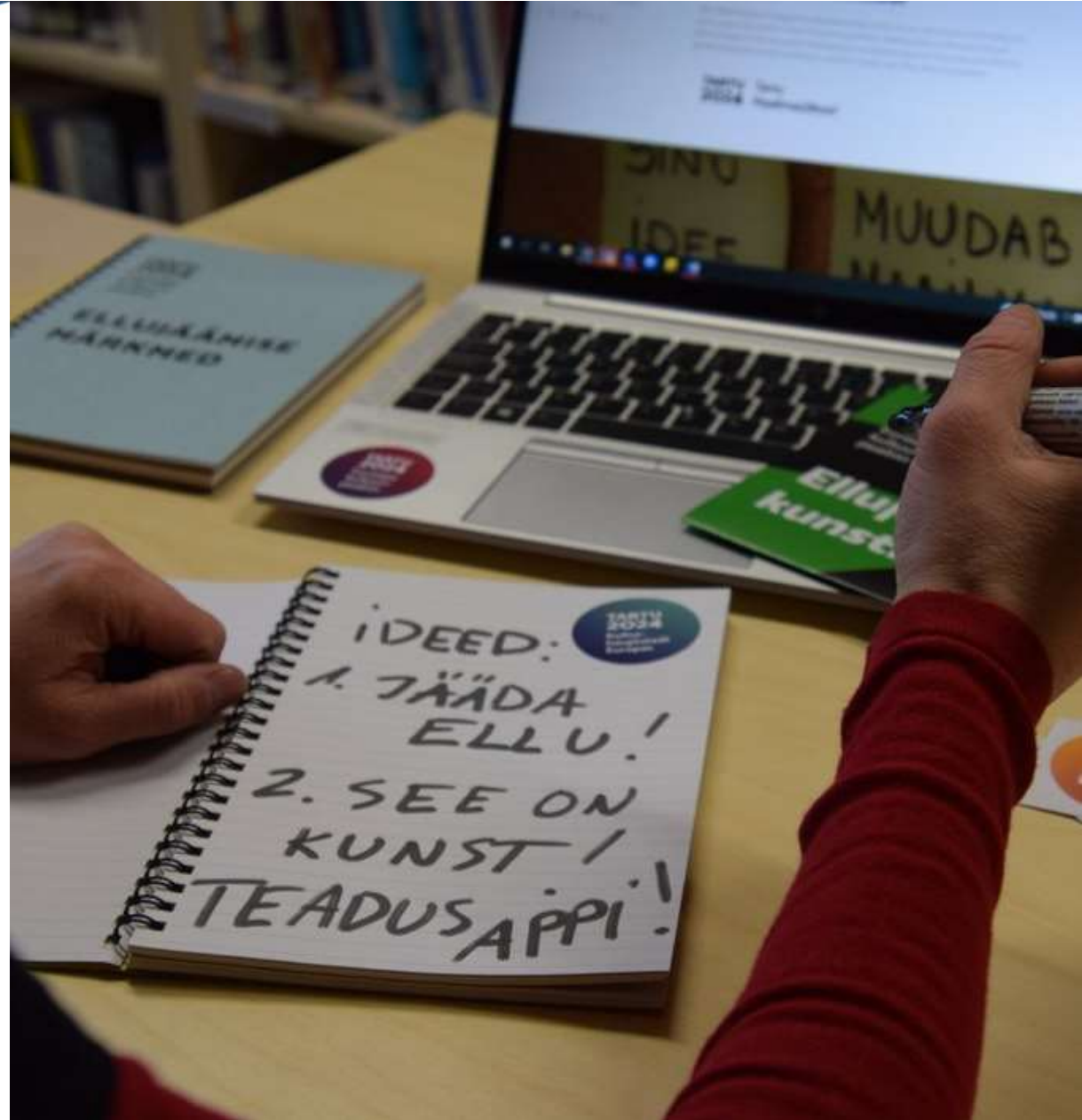
**Projekti veab Tartu
Ülikooli**
eetikakeskus,
fookuses teaduse ja
ühiskonna koostöö,
väärtusarutelud

TARTU ÜLIKOOL
eetikakeskus

Teadus appi!

- 13 sündmust 2023-2024 koos Lõuna-Eesti partneritega
- Kogukondadele olulised teemad, nt: mahetoit, lapsesõbralikkus, linnaruum, vaimne tervis, erivajadusega inimesed, pärimuskultuuri elujõud jne
- Ühiste väärtuste otsimine
- Eelarvamuste vaba mõttevahetus

HELÜAIT

+ Kullõ õnnõ! +

Kirändüs ja perimüs. Latsilõ ja suurilõ. Võro keelen.

- + Pääleht
- + Latsilõ
- + Suurilõ
- + Märgotus
- + Tiidusjutt
- + Lingikogo
- + Märksõna
- + Helüaidast

Otsi ...

Otsi

Karmanihelü

Tiidusjutt

Tiidusjutu sünnüse Tartu Ülikooli eetigakesküse, Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuruurimiisi kesküse, Võro Instituudi ja Euruupa kultuuripääliin Tartu 2024 projekti Tartu Maailmaülikuul abiga. Tiidusjuttõ saa 2022. aastagal kullõlda erinevin lõunõeesti kiilin - tartu, mulgi, võro ja seto. Kõik naa nakkasõ ütte- vai tõistmuudu kõnõlõma ellojäämise kunstist ja kandva hindän suuvi, et tiidüesest tukõ saavat elo pääle kaemist ja arotuisi olõs Lõuna-Eesti inemiisi hulgan inämb.

Tartu 2024 Tartu Maailma-ülikool

TARTU ÜLIKOOI eetigakeskus

Kadri Kangro: Sotsiaalnõ kapital tege maaelo mõnusus

Lõunõeestikeelitside tiidusjuttõ sarja vahtsõ võrokeelitse loengu kõnõlõs Talna Ülikooli ütsikunnatiidüisi instituudi doktorant, Tartu Ülikooli ütiskunnatiidüisi instituudi külälislektri ja sotsiaalse innovatsiooni entusiast Kadri Kangro. Tä näütäs, kuis omma kõüdetü sotsiaalnõ kapital ja maaelo ja saami teedä, miä om sotsiaalnõ innovatsiuun. Foto: Ula Malinska-Mark

Kae edesi

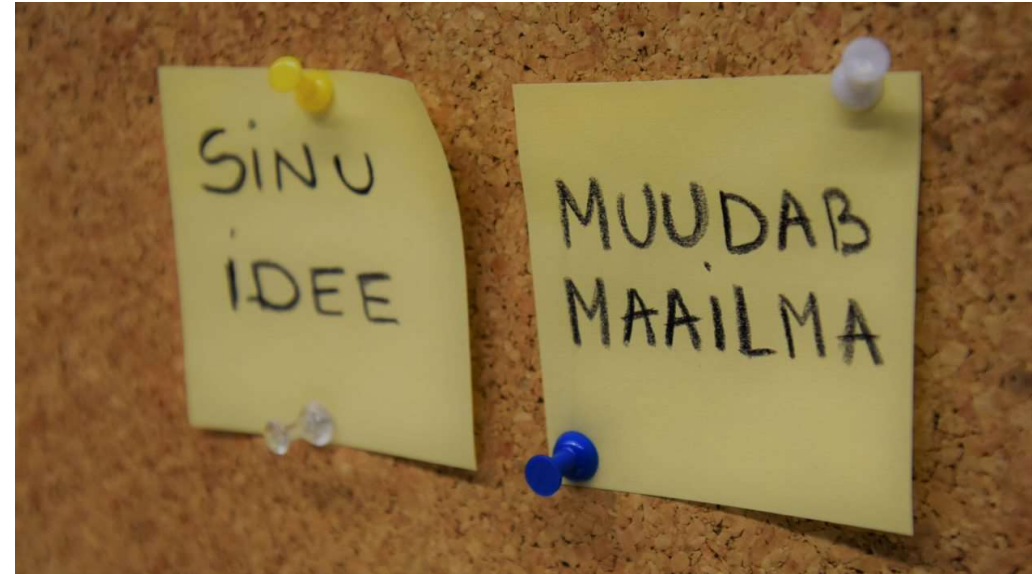
Tartu Maailmaülikooli programmis on järgmised kogukondlikud algatused:

- Eesti liikumis- ja heaolufestival Elvas (vaimne tervis ja liikumine), eestvedaja Elva Vallavalitsus;
- kooskasvamise akadeemia Leevil (kestlik kahanemine, pärandkultuur), eestvedaja MTÜ Kagu-Eesti Loodusrahvas;
- Kanepi festivali kanepikonverents (tööstuslik kanep põllu- ja pärandkultuuri taimena), eestvedaja Kanepi Vallavalitsus;
- kaasav uurimistöö „Viljandi linna ruumiteadlased“ (linnaruumi mõju inimeste heaolule ja linna kuvandile), eestvedaja kogukonnaalgatus Loov Viljandi;
- kogemuspäev „Eriline elu“ Maarja külas (erivajadusega inimesed ühiskonnas), eestvedaja SA Maarja Küla;
- Mulgi konverents Tõrvas (mulgi kultuuri kestlikkus), eestvedaja MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut;

- Navi akadeemia (üksildus vananevas ja vähenevas ühiskonnas), eestvedaja MTÜ Navi Külaselts;
- Peipsiääre kogukonnafestival „Sillad“ Kallastel (kogukondlikkus mitmekultuurilises piirkonnas), eestvedaja Peipsiääre Vallavalitsus;
- kogukonnafestivali „Mina tean, kust tuleb minu toit“ mahekärarajad Rõuges (mahetoit ja -põllumajandus), eestvedaja Rõuge Vallavalitsus;
- Eesti põliskeelte konverents Setomaal (Eesti põliskeelte elujõulisus), eestvedaja SA Seto Instituut;
- kogukonnakooli disainitalgud Harglas (väikeste (kogukonna)koolide jätkusuutlikkus), eestvedaja MTÜ Sõprade Pool;
- konverents „Keskkond, kultuur ja ruumiloome“ Valgas (keskkond ja kultuur ruumiloome komponentidena), eestvedaja Valga Vallavalitsus;
- lapsesõbraliku linna foorum Võrus (lapsesõbraliku kuvandi tähendus ja sisu loomine), eestvedaja Võru Linnavalitsus.

- Toimetulek ja kehtlikkus
- Väärtusarutelud
- Kogukondliku toimimise teooria ja praktika
- Eelsündmused 2023 ja põhisündmused 2023-2024
- Visualiseerimine, salvestamine
- Koduleht:
tartumaailmaylikool.ut.ee

Tartu
2024 Tartu
maailmaülikool

TARTU ÜLIKOOI
eetikakeskus

Tartu Maailmaülikooli programm

#kultuur

Teadlasi ja Lõuna-Eesti kogukondi ühendava Tartu Maailmaülikooli projekti partneriteks pääses 13 eripalgeliste ideedega kogukonda. Nende korraldatud sündmused toimuvad 2023. ja 2024. aastal Lõuna-Eesti erinevates paikades Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 programmis.

Programm on esialgne ning võib tulla muudatusil

27. veebruar 2023 Haridus- ja motivatsioonipäev Hargla koolis

9. märts 2023 Tsõõriklaud „Kupallo massva' mahekängä“ (Rõuge rahvamaja)

30. märts 2023 Lapsesõbraliku linna strateegiapäev (Võru)

aprill 2023 Eesti põliskeelte koostöökogu seminar (Setomaa)

13. mai 2023 Mulgi Noorde Päe

27. mai 2023 Peipsiääre valla kogukonnakomisjoni mõttetalgud

20.-21. juuni 2023 Väikekoolide haridusdisaini talgud (Hargla)

7.-8. juuli 2023 Eesti liikumis- ja heaolufestivali seminar (Elva)

**EESTI
RAHVA
SADA
VALIKUT**

Tartu Ülikooli eetikakeskuse
arutelumäng väärtustest

Mis see on?

„Eesti rahva sada valikut“

- Arutelumäng väärtustest
- Tõsised ja vähemtõsised küsimused pingevabalt ja lustakalt
- Argumenteerimisoskus
- Iseenda ja üksteise parem mõistmine meeskonnas
- Väärtusvalikute parem äratundmisoskus edaspidi

Mängu käik:

- 1) Loe dilemmaolukord läbi
- 2) Seejärel vaata lahendusvariante ning mõtle **kuidas Sina** selles olukorras käituks? Vali vastav kaardinumber ja aseta lauale selg ülespoole.
- 3) Avage kaardid ja rääkige oma lauas **esvalt üksahaaval** – igaüks põhjendab, millise valiku ja miks ta tegi?
- 4) Teise sammuna proovige **arutelu käigus leida kogu grupiga üksmeel** – millise valiku teeksite grupina?

Näidiseks: 095 Sääskede kaitseala

Konn satub sääskede kaitsealale. Ta on vaimustatud, mõtleb, et on paradiisi sattunud, ning sööb, nii palju kui jaksab. Äkitselt astub tema ligi ei tea kust välja karanud kaitseala inspektor. Konn, keda on eluaeg kiidetud selle eest, et ta sääski sööb ja looduslikku tasakaalu hoiab, saab teada, et see tegu on nüüd keelatud. Konnale määratakse ühiskondlikult kasulik töö kaitsealal, ta peab sääsevastsete haudevanne puhastama ja neile muinasjuttu lugema.

Mida teeksid konna asemel?

1. Kaeban ministeeriumi, sest kaitseala loomisel ei ole järgitud head tava ja konnadega asju põhjalikult läbi räägitud.
2. Keeldun karistusest. Viitan oma varasemale tunnustatusele ja konnade rollile looduslikus tasakaalus.
3. Lepin karistusega, kuid kogun salamisi siseinfot, mida konnade kogukonnale jagada.
4. Kes neid sääski ikka loeb! Võtan töö vastu, siis pole tühja kõhtu karta.

Mida teeksid konna asemel?

1. Kaeban ministeeriumi, sest kaitseala loomisel ei ole järgitud head tava ja konnadega asju põhjalikult läbi räägitud. **(Valitseja)**
2. Keeldun karistusest. Viitan oma varasemale tunnustatusele ja konnade rollile looduslikus tasakaalus. **(Kangelane)**
3. Lepin karistusega, kuid kogun salamisi siseinfot, mida konnade kogukonnale jagada. **(Ravitseja)**
4. Kes neid sääski ikka loeb! Võtan töö vastu, siis pole tühja kõhtu karta. **(Kaupmees)**

Tüüpide kirjeldused

KANGELASELE on olulised väärtused ja põhimõtted

Kangelane hoiab silme ees ideaali ja tegutseb kirglikult selle nimel. Ta on eesmärgi saavutamiseks valmis ohverdama ka iseenda heaolu ja kasu. Mõnikord unustab ta oma võitluse käigus teised olulised väärtused ja kaasinimesed. Kangelane ootab, et kaaslased jagaksid tema usku, ja pettub, kui talle näidatakse teist poolt, mis ei võimalda lihtsaid ndusi.

- + vapper, sirgjooneline, idealist, tegutseja, hindab sõltumatust ja iseotsustamist
- nõus ennast ja teisi ohverdama õilsate väärtuste eest, mõnikord põikpäine ja oma usust pimestatud

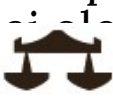
VALITSEJALE on olulised väärtused ja pragmaatika

Valitseja tahab igas olukorras leida sellise lahenduse, mis võimaldab suurimat hüve suurimale hulgale. Valitseja vaatab tulevikku. Kui üldise hüve taotlemisel mõni üksik inimene kannatada saab, on see valitseja lest paratamatu ohverdus.

- + avara pilguga, analüüsiv, teenib üldist huvi, pragmaatiline maailmaparandaja; julgeb teha ebapopulaarseid otsuseid
- kalkuleeriv, on nõus ohverdama küll teiste kasu ja heaolu, kuid pole nõus loobuma oma huvidest

Tüüpide kirjeldused

KAUPMEHELE on olulised lojaalsussuhted ja pragmaatika

Kaupmehele on oluline häid suhteid hoida. Ka raskete otsuste korral eelistab ta konflikti vältida – ühegi probleemi lahendus ei väeri teistega riidu minekut. Kaupmees vaatleb iga olukorda eraldi, tal ühte kindlat ideaali või väärtust, poole püüelda.

- + tolerantne, väärtustab inimsuhteid, hea diplomaat ja vahendaja, igas grupis vajalik grupiliige
- muganduja, otsib kõrvalteid, et konflikti ära hoida; ei ole nõus ohverdama oma kasu ja heaolu

RAVITSEJALE on olulised lojaalsussuhted ja põhimõtted

Ravitseja kehastab teatud mõttes päästja arhetüüpi: ta märkab alati nõrgemat ja tõttab talle appi. Ravitseja on ustav oma lähedastele; inimesed on talle olulisemad kui abstraktsed

- + hooliv ja empaatiline, omakasupüüdmatu, truu ja ustav oma sõpradele ning lähedastele, valmis end teiste heaks ohverdama
- võib sattuda huvide konflikti; võib olla karm oma hinnangutes nende suhtes, kes ei sea lojaalsust esikohale

Aitäh mängimast!

Mõtted?

Küsimused?

**Millised väärtusdilemmasid
sisaldavad olukorrad teile
meelde tulevad? Ootame
uusi juhtumeid!**

**Tartu
2024**

Tartu
maailmaülikool

TARTU ÜLIKOOOL
eetikakeskus